

İmam Rabbani ve Bediüzzaman Vizyonu ile Siyasal İslam

Siyasal İslam' günümüzde şuyunu bulmuş, muayyen ve muhtelif karşılıkları olan kavramlardan biridir. Herkes bu kavrama farklı manalar yükleyebiliyor. Geleneksel, me'luf, alışılmış İslami anlayışın ve kalıpların dışında siyaseti öne alan ve önceleyen yaklaşıma, kısaca basmakalıp bir ifadeyle 'Siyasal İslam' denebilir. Ya da Cemaleddin Afgani çizgisinde; fikirden ziyade hareketi, altyapıdan ziyade üst yapıyı, eğitimden ziyade siyaseti ve kitle hareketini şiar edinen bir anlayıştır da denebilir. Esasen adı üzerinde Siyasal İslam, siyaseti önceleyen bir anlayıştır. Ve İslam'ı genellikle siyasi çerçevede yorumlayan bir görüş ve akımdır. Siyasal İslam bir ifrat ise her şey zıddıyla kaim olduğuna göre bunun bir de tefriti olmalıdır. İslam'ı tamamen siyasetten ve dünyadan dışlayan anlayış ve bu anlayışın oluşturduğu akım. Bu bağlamda bazıları, İslam'da siyaseti temelden inkar etmektedirler. Hatta İslam'a göre 'devlet' mefhumunu bile inkar etmektedirler. Onlara göre İslam'da devlet ve modeli yoktur.

Yine aynı taifeye veya benzeri gruplara göre, İslam'da iktisadi bir model de yoktur. "Öyleyse İslam'ı bu işlere bulaştırmayın!" yaklaşımı içindedirler. Belki de, İslam'ın getirmiş olduğu esneklikten ve elastikiyetten dolayı bu zehaba kapılıyorlar. Halbuki devlette ve iktisatta İslami umdeler vardır. Ve bu bağlamda Bediüzzaman'ın dediği gibi, İslam yeni bazı ahkamlar getirdiği ve ürettiği gibi, daha öncekileri tadil ettiği de çoktur. Bu ikinci kısma 'şariat-ı muaddile' diyoruz. Yani varolan hukuku tadil eder, yeniden düzenler, reorganize eder. Bu bağlamda İslam cahiliye dönemindeki nikah çeşitlerini ve formlarını bir düzene sokmuş ve teke indirmiştir ve ıslah etmiştir. Dolayısıyla eskiden kalma diye bütün hukuk normlarını bir çırpıda atmamıştır. Genel çizgi içinde sapmış olanlar düzeltilmiştir. Ve 'hiyarukum fi'l cahiliyyeti hyarukum fil islam' hadisi de bunu teyid eder. Yani cahiliye döneminde hayırlı olan kimseler ve insanlar İslam'da da hayırlıdır ve hayırlı olmuşlardır. 'El İslamu yecibbu ma kablehu' yani İslam'ın kendisinden öncekileri kesip attığı yönündeki hadisin delalet ettiği mana ise eskiden kalma 'bakiye kusurlar' demektir. İslam bu kusurlar için bir zaman aşımı ve mürur-u zaman olmuştur. Bu suçların bir kısmı da, cahiliye dönemindeki ortamın ve hukuksuzluğun ürünüdür. Dolayısıyla bu ortam da Habil ile Kabil birbirine karışmıştır. İslam; 'şariat-ı muaddile' olan ikinci kısmıyla bazı cahiliye kalıntısı nikah formlarını ıslah ederek ibka etmiştir (Mekasid el Şeria el İslamiyye, Allame Muhammed Tahir Bin Aşur, s. 158.) Kölelik müessesesi de böyledir. Cahiliye döneminde sınırsız ve sorumsuz bir kölelik anlayışı vardır. İslam tedrici olarak bu müesseseyi ortadan kaldıracak tedbirler almış ve kölelik müessesesini tadil etmiştir. Günümüzde Türkiye'de çok tartışılan meselelerden birisi olan; erkeğe verilen zevcesini dövme izni de bu kabilden bir meseledir. Hayreddin Karaman bu hususta şunları kaydetmektedir: Kur'an'da hafifçe dövmeye izin verilen (tavsiye veya emredilen değil) tek durum, ailenin huzur, düzen ve şerefini ihlal eden, öğüt ve uyarılara kulak kapatan kadının durumudur, bu durumda bile Hz. Peygamberin yönlendirmesi için başka yollardan çözülmesidir. Özetle İslam sopayı getirmemiş, var olanı asgariye indirerek bıraktırmayı amaçlamıştır. (Kadın Dövülür mü, Hayreddin Karaman, Yeni Şafak Gazetesi, 24 Eylül 2000 Pazar.) Burada varolanı tahfif, şariat-ı muaddilenin bir sonucudur.

Peygamberimiz İslam'dan sonra da 'hilfu'l fudul' gibi cahiliye döneminde katıldığı ittifakların İslam'dan sonra da cari

olması halinde buna da hayır demeyeceğini, aynen iştirak edeceğini söylemiştir. Belki Medine Sözleşmesi bunlardan birisidir. Dönem ne kadar kötü olursa olsun iyilik her devirde olabilir ve Müslüman'ın görevi de yıkıcılık değil yapıcılık olduğundan; nerede olursa olsun iyiliğe destek vermekle mükelleftir. İslam, 'Darun Nedve' gibi yönetim biçimlerini ve formlarını ıslah etmiş, zayıfısa takviye etmiş, genişletmiş ve güncelleştirmiştir. Dolayısıyla siyaset ve devlet formu İslam'la birlikte doğmuş ve yeryüzüne dağılmış değildir. Devlet ve insanların bir araya gelmeleri ve organizasyon kurmaları fitri bir olaydır. İslam burada ne bir fitri bidat getirmiş ne de fitri olanı (devlet) inkar etmiştir. Ayrıca ona kendi boyasını da elbette ki vermiştir. Devlet iptidai şekillerde de olsa insanın olduğu her yerde ve vasatta cari olmuştur. Eski Mısır'daki firavunlar yönetiminin veya benzeri yönetimlerin, en az bugünkü kadar müesses ve nizami oldukları kütüb-ü salife ve geriye bıraktıkları asar-ı atika tarafından haber verilmektedir. Binaenaleyh İslam'ın genel hatlarıyla bir devlet ve adalet tarafı ve tarifi vardır ve ayrıca olmalıdır da. İslam, devletin şekliyle birlikte daha ziyade ruhunu yani adalet boyutunu tarif eder. Bu bakımdan siyasi İslam'a karşı çıkmak başkadır, İslam'da devlet yok demek daha başkadır. İkisi birbirinden; yer ile gök arası kadar farklıdır. İslam, 'şeriat-ı muaddile' şıkkıyla olanı tekmiil etmiş ve tekamüle imkan hazırlamıştır. Dolayısıyla İslam yeni bir hukuk getirdiği gibi şeriat-ı muaddile olarak hem eski dini hukuku hem de kendisinden önce toplumda hükümferma olan adetleri tadil ve tekmiil etmiştir. Eski hukuku, şeriat-ı muaddile olarak yeniden tanzim etmiştir. Kapsadığı alan olarak, siyaset de buna dahildir. İslam, tekamüle mani değildir. Ruhuna ters düşmedikçe özümseme kabiliyetiyle yeni olanı ve eski olanı fark etmeden bünyesine katar. Ama bünyeye yabancı bir cisimse ve uyuşmazlık varsa, o cismi reddeder. Hayır neredeyse ona taliptir. Bu mealde 'ilim, müminin yitik malıdır, nerede bulursa alır' buyurulmuştur. Demek ki ilim ve fazilet Müslüman'ın yitik ve kayıp malıdır, öyleyse nerede bulursa onu alma hakkına haizdir. Bu yönüyle İslam tadil ve senteze açıktır. Üstünlük ukdesi veya psikozuyla başkalarından almaya veya öğrenmeye mani ve kapalı değildir, yasak getirmez. Zaten İmam-ı Rabbanî ve Bediüzzaman'ın ortak kavramıyla, medeniyetler, telahuk-u efkarın bir sonucu ve ürünüdürler. Dolayısıyla inkıtalarla birlikte, ilk insanla başlayan ortak bir süreçten bahsetmek pekala mümkündür.

Gibb, Aquino'lu Thomas döneminde Batı'da vücut bulan üstünlük psikozu dolayısıyla İslam'dan telahuk-u efkar yoluyla İslam'dan aldıklarını inkar yoluna sapmışlardır. Yediğini inkar eden insan da olduğu gibi. Başkalarının faziletini inkar, insanların veya milletlerin veya müesseselerin kendi gelişimini sekteye uğratan amillerin önde gelenlerindedir. Bundan dolayı kendi köklerinden kopmama şartına bağlı olarak dönüştürme herkesin hakkıdır. Bu dönüştürme ile intihal gibi farklı manalar karıştırılmamalıdır. Eklektik veya orantısızca ve kıvamında olmaksızın senkritik bir biçimde yabancı unsurları bünyeye dahil etme ameliyesi, geri tepecektir. Vücut yabancı maddeyi nasıl kaldırmazsa, onu atarsa, aynı şekilde medeniyetlerin bünyesine uymayan ve adapte olmayan yabancı fikirler de bünyeye dahil edilmez, neticede atılırlar. Aksi taktirde, yabancı fikirlerin ölçüsüz bir şekilde vücuda enjekte edilmesi, bünyeyi tahrip eder ve bundan dolayı vücut yabancı unsurlara ve maddelere karşı direnç ve direniş gösterir. Ya da yabancı maddeler vücudu istila eder ve asaletini bozarlar. İslam, başkalarının buluş, ilim ve faziletlerini almaya engel teşkil etmez. Bilakis Raşid Gannuşi, Kur'an-ı Kerim'de 'istebrak' gibi yabancı kelimelerin bulunmasını ve mevcudiyetini delil göstererek, demokrasi kavramının tanıma ve mahiyet tespitine bağlı olarak İslam literatürüne derc edilebileceğini ve mal edilebileceğini öngörür. Mesela Kur'an-ı Kerim'de geçen 'şeytan' kelimesinin kökeni konusunda alimler ihtilaf etmişlerdir. Kimilerine göre bu kelime halis bir Arapça'dır ve 'Şatuna' ve 'Şata' kökenlidir. Şatuna uzaklaşmak anlamında bir masdar ve kökendir. Şata ise yanmak anlamını taşır. Arapça menşe arayanlar genellikle bu iki kökene dayanırlar. Batı dillerinde de bu kelime 'satan' olarak karşımıza çıkmaktadır. Ama aynı zamanda fakihliğinin yanında müfessir de olan Tunuslu Muhammed Tahir Bin Aşur, bu kelimenin Arapça'ya geçmiş dillerden intikal ettiğini savunmuştur. Keza Tevrat kökenli olan 'ahd' ve 'misak' kelimelerinde olduğu gibi (Mecelletü'l Ezher, Eylül 2000, Muhammed Receb el Beyumi, Safhatün min hayati'l müfessir el kebir: Tahir Bin Aşur, Kahire s. 886.) Tabii ki, Kur'an-ı Kerim, Arapça inmiştir ama Arapça başka dillerden de aldıklarıyla zenginleşerek, beslenerek tekamül etmiştir. Zaten dillerin kökeni konusunda iki tez vardır. Birisine göre dillerin menşei ilahidir. Dolayısıyla hepsi birbirinden kopmadır. Diğerine göre ise tarihi ve biyolojiktir. Dolayısıyla burada Kur'an-ı Kerim'i halis Arapça'ya sınırlandırmak, Cenab-ı Hakk'ı ilzam etmek olur. Ayrıca 'halis Arapça'da tartışma mevzuudur. Batı, Doğu Onun olduğu gibi bütün iller ve diller dahi Onundur. Dolayısıyla Arapça'nın tabiatında da özümseme ve içselleştirme denilen olay vardır.

Bediüzzaman da, Hulafa-i Raşidin'i gerçek anlamda cumhur reisi olarak ve kendisini de dindar bir cumhuriyetçi olarak tanımlamıştır. Cezayir asıllı sosyolog ve mütefekkir Malik Bin Nebi'de Hulefa-i Raşidin dönemini 'demokratik hilafet otoritesi' şeklinde tanımlamıştır (M. Bin Nebi, Vüçhetü'l Alemi'l İslami, Daru'l Fikir-Şam, s. 36.)

Binaenaleyh, mutlak olarak İslam'da devlet yok demek, İslam adına savunulacak bir durum değildir. Burada lazımı ile melzumu, zarf mezrufu veya ismiyle müsemması birbirine karıştırılıyor. Devletin varlığı meselesini inkar edenler Hariciler veya Nihilistler gibi önemsenmesi gerekmeyen 'kabil-i itiyad olmayan' bir azınlıktır. Adı ne olursa olsun devlet otoritesi bütün İslam fırkaları tarafından 'vücut' makamında benimsenmiştir. Bunun istisnası Hariciler gibi tadat dışı bazı zümrelerdir.

Belki İslam adına sunulan devlet modellerinin, tahlil aşamasında reddi mümkündür. İslam'da mutlakiyetçi ve müstebid modellerin olmadığı ve bu modellerin hariç/ez/kaide, kuraldışı, sistem dışı oldukları söylenebilir. Tarih içinde bu modele uygun idarelerin meşruiyeti aslında hukuki değil mütegalibe yani defacto-fili bir durum ve fiili bir meşruiyettir. Buna mukabil İslam'ın bir hukuk devleti ve modeli vazettiği ve öngördüğü izahat varestedir.

Burada konu başlığı olan 'Siyasal İslam' aslında bir yönetim modeli değil bir üsluptur. Tartışılan mesele de, bu üslubun İslami olup olmadığı odaklanmaktadır. Bediüzzaman'ın dediği gibi; İslam umumun malıdır ve dolayısıyla tahsis kabul etmez ve özelleştirilemez. Yani bir zümre İslam'ın adını, inhisar ve tekelleri altına alamaz. Halbuki bazı özel cemaatlar bu hakkı kendilerinde görüyor ve bu sıfatı kullanabiliyorlar. İşte burada İslam ile İslam'ı temsil ettiği varsayılan hareketler arasında bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Daha isimlendirme aşamasında, kurgusal olarak İslam'ın hakimiyetini kendileriyle veya iktidarlarıyla özdeşleştirmektedirler. Şuur altında bu çelişkiyi yaşadıkları halde bunu ifade etmiyorlar ve alışkanlıkla İslam adına hüküm verebiliyorlar. İslam şuyu kabul eder ama tahsis kabul etmez. Bediüzzaman bu hususta şunları söyler: "Nur şakirtleri, hiç siyasete karışmadılar, hiçbir partiye girmediler. Çünkü iman, mal-ı umumidir. Her taifede, muhtaçları ve sahipleri vardır. Tarafgirlik giremez, yalnız küfre, zındıkaya ve dalalate karşı cephe alır. Nur mesleğinde Müslümanların uhuvveti esastır." (Emirdağ Lahikası, s. 157.)

Suret-i haktan görünerek de olsa Burgiba ve Cezayir yönetimleri bu argümanları kullanmışlardır. İslam'ın da umumun malı ve müşterek değeri olduğunu, dolayısıyla İslam adına ve ırk adına bir partinin kurulamayacağını söylemişlerdir. Bu itibarla Tunus ve Cezayir gibi ülkelerde din ve ırk adına parti kurulması yasaklanmış ve kurulu bulunanların da isim ve muhtevalarını bu doğrultuda tadil etmeleri istenmiş. İhvan eğilimli Mahfuz Nahnah tarafından yönetilen HAMAS partisi bu kategoriye girmekte ve 'İslami Toplum Partisi' açılımına sahip olan HAMAS'ın adı değiştirilerek 'Barışçı Toplum Partisi' halini almıştır. Yani 'İslam' ile 'barış' yer değiştirmiştir. Aslında uygun da düşmüş selam/barış ile İslam aynı kökten türemişlerdir. İçişleri bakanlığının almış olduğu karardan sonra böylece İslami Toplum Partisi adını değiştirmek ve kendisini kanuni kalıplara uydurmak zorunda kalmıştır. Ancak bu rejimin siyasi konularda hakkaniyet sahibi olduğunu göstermiyor. Mesela, Adalet Partisi ismiyle partileşmek isteyen Cemiyet-i Ulema-i Müslimin kurucularından Beşir İbrahimi'nin oğlu ve eski dışişleri bakanlarından Ahmed Talib İbrahimi'nin yasalara uygun olduğu halde başvurusuna cevap verilmemiştir. Bu da, söz konusu sistemlerin samimi olmadıklarını ve sadece suret-i haktan göründüklerinin delilidir. Bu durum da Cezayir'deki kilitlenmenin başlıca nedenleri arasındadır.

Bu gelişmeler aynı zamanda Bediüzzaman'ın isabetini ve haklılığını tescillemektedir. Yabancı akademisyenler de, bu husus üzerine vurguda bulunuyorlar. Aynı gerçeğe bir Batılı ilim adamı, akademisyen de parmak basıyor. Los Angeles California Üniversitesi'nden Prof. Leonard Binder, İslam siyaset ilişkisi üzerine ilk kitabını 1961 yılında yayımlamış. Daha ziyade dilimize çevrilen 'Liberal İslam' (1988, Yusuf Kaplan tarafından çevrilmişti) kitabıyla tanınıyor. İşte 'Siyasal İslam' tartışmalarının künhüne ve temelinde yılların birikimi ve tecrübesiyle yabancı bir göz olarak ve gözlemci olarak ışık tutacak sözleri: "Türkiye bence merkezi bir öneme sahip. Çünkü Türkiye'nin çok geniş potansiyelleri var. Bütün sorunlarına rağmen Batı'ya en yakın Müslüman ülke. Siz modern çağlarda İslam'ın en önemli savunucusu olacaksınız. İran'a bakın. Orada ülkeyi kurtaran İslam'dır. Öyle iddia edildiği gibi İranlılar İslam'ı kurtarmış değildir. Zaten İranlılar da ortak gerçekler ışığında İslam'ı yeniden tanımlıyorlar. Artık 'filan ayetullahın görüşü doğru değil, yıllar öncenin şu adeti yanlış, değiştirmeliyiz...' demekten çekinmiyorlar. Bütün bu değişimlerden Türkiye'nin endişelenmesine hiç gerek yok. Türkiye İslam dünyasını ihmal etmemeli; aksine onları kucaklamalı ve değişimlerine yardımcı olmalıdır.

Erbakan'ı kişisel olarak pek önemsemiyorum, ama İslami hareketin önemli olduğunu düşünüyorum. Bence İslami hareket yalnızca içinde yer alanlar tarafından belirlenmemeli. Bütün Türkiye'deki Müslümanlar İslami hareketin şöyle ya böyle bir parçasıdır. Yani bazı parti ve kuruluşların üyeleri İslami hareketin sahibi olduklarını iddia edemezler. O zaman bir başka partinin üyeleri aynı iddia ile ortaya çıkabilirler. Dolayısıyla bana göre Erbakan hiç de iyi bir lider değil. Ben kendi taraftarlarıyla değil, bütün Müslümanlarla nasıl bir ilişki kurduyuyla ilgileniyorum. Onları kucaklıyor mu? Onlarla bir şeyler

paylaşıyor mu? Hayır! Erbakan, insanları ürkütücü bir şekilde, parmağını gözlerinin içine sokarak hitap ediyor. 'Benden olanlar ve olmayanlar' diye ayrımcılık yapıyor. Birisi ona 'Ne dediğin benim umurumda değil' diyebilir (Ruşen Çakır'la sohbetinden, 7 Temmuz 2000 Cuma, Milliyet)

Yani din kimsenin tekelinde ve inhisarında değil. Ve bu bağlamda siyaset yapanlar hizipçilikten ve grupçuluktan kaçınarak bütün insanlığın saadeti için çalışmalıdırlar. Şahin Alpay ve Ebu'l Hasan en Nedvi'nin görüşleri de bu istikamettedir.

Dolayısıyla şöyle söylememiz mümkün: İslam'da ve insanlıkta mera, ateş ve su umumun malıdır. Tahsis kabul etmediği gibi bunun zıddı olan tekeli de kabul etmez. Ve siyaset aleminde de bu müşterek mal, bir zümrenin eline geçer ve temsilinde ihtikar ve tekellilik olursa; orada haksız rekabet vardır ve tercih bila müreccih olma durumu söz konusudur ki saçma ve anlamsızdır. Zarar verici bir havada kalır. Bundan dolayı Turan Güneş gibi, koalisyonlar zamanında MSP kadroları ile birlikte çalışan ve temasa geçen umur görmüş bazı şahsiyetler, hatıratlarında bu ekolün mensupları karşısında derin hayal kırıklıklarını gündeme getirmişlerdir. Turan Güneş: "İmam-ı Gazali gibi şahsiyetler üzerinde müdavele-i efkarda bulunacağımı zannediyordum. Karşıma çıka çıka dindar ve musalli mühendisler çıktı" diyerek hayretini ifade etmiştir. Elbette dindarlık küçümseme mevzuu olamaz; ama sırf dindarlığından dolayı insanın ehliyet iddiasında bulunması da başta dindarlığının selametiyle çelişir. Arapların, 'fakidü's şey la yutih' misalindeki gibi; 'kendisi bir muhtaç himmet dede, nerede gayriya himmet eyliye" dedikleri duruma müncer olur. Maalesef dindar oldukları halde temsil ettikleri konumda ehil olmadıklarından dolayı, hiç de arzu edilmeyen bir duruma düşmüşlerdir. O dindarlar yeteri kadar İslam'a vâkif olmadıkları halde kendilerine güvenerek siyasi arenaya İslam'ın temsilcileri olarak çıkmışlardır. Bu hem usulen ve üslup olarak hem de sıkletleri açısından yanlış olmuştur. Mübareze de ağırlıklar ve sıkletler eşit olmalıdır. Dolayısıyla İslam adına mübarezeeye çıkan insan taraftarlarını mahcup etmemeli ve haddini, hududunu bilmelidir. Bundan dolayı eslaf: 'Tuba limen arafe haddehu ve vakafa indehi' demişlerdir. Yani, haddini bilene ve orada durana ne mutlu!

Son bir nokta: 'Türkiye İslam dünyasını kucaklamalı' gibi muhteşem bir söz Leonardi Binder'den sadır olmuştu. Leonardi Binder'in bu sözünü aynı mülahazalarla Graham Fuller'in Kanal 7'de Ayşe Önal'ın programında dile getirdiği unutulmamalıdır. Yani, akıl için yol bir.

'Siyasal İslam' diye tabir edilen akımın önde gelen temsilcilerinin en büyük eksiği İslami derinlemesine anlamalarındaki kusurdur. 'Sümmedarik' ve 'İstim arkadan gelir' fehvasıyla hareket etmişler ve derin bir tetkikat yapmadan elverişsiz zemin üzerine bina yapmışlardır. Bu bina bir zelzelede de toprağa karışmıştır. İmam-ı Rabbani gibi eski mücedditlerin hayatına vakıf olarak, oradan ders alamamışlardır. Daha doğrusu şeklini anlamışlar ama ruhunu kavrayamamışlardır. Yine günümüzde Bediüzzaman gibi yeni tecdit çığırının sahiplerine kulak asmamışlar, tam bir aymazlık içinde hareket etmişlerdir. Bu da hareketlerinin çıkmaz sokağa düşmesine müncer olmuştur. Halbuki İmam-ı Rabbani döneminde benzer ahval yaşanmıştır. İmam-ı Rabbani'nin siyaset metodunu bilen en önemli şahsiyetlerden birisi merhum Ebu'l Hasan en Nedvi idi. İmam Rabbani ile Bediüzzaman arasında sayılamayacak kadar ortak yön ve benzerlik vardır. Zira mizaçları veya beşeri vasıfları dışında neredeyse her şeyleri ortaktır. İmam-ı Rabbani; 'İslamiyet'in egemenliği mi, yoksa onun adına belirli, muayyen isim ve zümrelerin egemenliği mi" sorusuna ve ayrışmasına hem hakimane hem de muslihane hem de net cevaplar vermiştir. Belirli, muayyen kişi veya zümrelerin değil, İslamiyet'in egemenliğinin esas alınması gerektiğini vaz'etmiştir. Burada kişilere düşen öne atılmak değil, feragat ve fedakarlıkta bulunmak ve İslamiyeti perdelemek yerine İslamiyet'in önünü açmaktır. Binaenaleyh iktidara talip olmak yerine bütün rabbaniler ve peygamberler gibi iktidar sahiplerini ıslaha ve ıslahına yönelmeleri gerekiyordu. Hazret-i Musa'nın Firavun'la mücadelesinin mahiyeti, bu değil miydi? Döneminde İmam-ı Rabbani'nin çabalarının muvaffakiyeti de bundandır ve buradadır. Günümüzde de İhvan hareketi siyasetle irşadı, öncelikler sıralamasını birbirine karıştırmışsa ve tertibata riayet etmemişse de, yine de Hasan el Benna'nın çizgisi müspet harekettir (amel el icabi). Fakat bu müspet hareket tayininde tabii ki yer yer farklılaşmalar olmuştur.

İmam-ı Rabbani'nin çağdaşı olan Selim Cihangir Şah'ın oğlu Şah Cihan, padişah ve sultan olmak için, bir ara babasına karşı gelmeyi ve müsellaah bir isyanda bulunmayı düşünür. Pazu kuvveti de yerindedir. Kendisine bağlı epeyce ordu mensubu ve asker bulunduğu ve babası tarafındaki kumandanların çoğunluğu kendisine kalpten bağlı olduğu için bu hususta bayağı da cesaret ve cür'et sahibidir.

Şah Cihan babasına karşı düşündüğü huruç hareketi için dönemin alimlerinden birisine danışmaya gitti. Halini arz ettikten sonra muvaffakiyeti için kendisine dua ve niyazda bulunmasını istedi. Söz konusu alim de kendisini İmam-ı Rabbani hazretlerine gönderir.

Şah Cihan, İmam'ın huzuruna gidip, babasını kuvvet yoluyla devirmeyi planladığını ve yerine geçmeyi düşündüğünü, arz etti. Fakat İmam, Şah Cihan'ın babasına karşı gelmesine ve böyle bir komplo kurmasına razı olmayıp, bu fikrinden vazgeçmesi için ona nasihat ve tenbihte bulundu. Ve ona şöyle dedi: "Babana git, elini öp, gönlünü al ve af dile. Yakında zaten senin dediğin olacaktır..." Şah Cihan, İmam'ın buyruğunu dinleyip, isyandan vazgeçti. Hicri 1037 (M. 1627) tarihinde babası vefat edince de saltanat İmam'ın işaret ettiği gibi kimsenin burnu kanamadan Şah Cihan'ın eline geçti (Ekrem Sağıroğlu, İmam-ı Rabbani, Yasin Yayınları, s. 184.) Bu hareketin Bediüzzaman ıstılahında karşılığı, müspet harekettir. İhvan, 1952 yılındaki Hür Subaylar darbesine ve devrimine destek vermesine rağmen daha sonra bu görüşünü ve tavrını tadil etmiş ve kesinkes askeri darbelerle menfi tavır almıştır. Bediüzzaman siyaseten tepeden inme (topdown) bir metod takip etmediklerini belirttiği gibi yine askeri dairede üstten inme yani inkılapçı bir çizgi izlemediklerini anlatır ve bunu ihsas ettirecek karinelere bile kaçınır ve sakınır. İşte Kastamonu Lahikası'nda bu hususla ilgili beyanı:

"Aziz, sıddık kardeşlerim!

"Size, üç noktayı beyan etmeye kalpte bir ihtiyaç oldu. Birincisi: Bir hadisede hem insan eli, hem kader müdahalesi olduğundan; insan, zahiri sebebe bakıp bazen haksız hükmedip zulmeder; kader o musibetin gizli sebebine baktığı için adalet eder, diye, Risale-i Nur'da bir kaide-i esasiyedir.

"Hem, şimdiye kadar Risale-i Nur'un başına gelen hadiselerde bir dest-i inayet, bir vech-i rahmet bulunduğu tecrübelerle sabittir.

"Bu iki cihetle kalpten bir soru çıktı. 'Acaba Nur hakkındaki bu yeni İstanbul hadisesinde vech-i adalet ve rahmet nedir?' Hatıra böyle bir cevap geldi ki:

"Risale-i Nur'a, ehl-i ilim ve ehl-i dikkati ciddiyetle bakmaya ve tetkik etmeye sevketti. Elbette Risale-i Nur'u tetkik eden bir alim, insafı varsa tarafdar olur. Ve Risale-i Nur, ulema dairesinde ve İstanbul afakında tezahür edecek. İşte vech-i rahmet ve inayet.

"Amma, kader-i ilahinin vech-i adaleti şudur ki: Risale-i Nur'un hakikatıyla ve şakirtlerinin şahs-ı manevisiyle tezahür eden fevkalade imani hizmetlerin ehemmiyetli bir kısmını biçare tercümanına vermek ehl-i dünya ve ehl-i siyaset ve avamın nazarında birinci derece ve hakikat nazarında imana nisbeten ancak onuncu derecede bulunan siyaset-i İslamiye ve hayat-ı içtimaiye-i ümmete dair hizmeti, kainatta en büyük mesele ve vazife ve hizmet olan hakaik-i imaniyenin çalışmasına racih gördüklerinden; O tercümanına karşı arkadaşlarının pek ziyade hüsn-ü zanları, ehl-i siyasete, inkılapçı bir siyaset-i İslamiye fikrini vermek cihetinde, Risale-i Nura karşı hayat-ı içtimaiye noktasında cephe almak ve fütuhatna mani olmak pek kuvvetli ihtimali vardı. Bunda hem hata, hem zarar büyüktür.

"Kader-i ilahi, bu yanlış tashih etmek ve o ihtimali izale etmek ve öyle ümit besleyenlerin ümitlerini tadil etmek için, en ziyade öyle cihetlerde yardım ve iltihaka koşacak olan ulemadan ve sadattan ve meşahiden ve ahbabtan ve hemşehriden birisini muarız çıkardı; o ifratı tadil edip adalet etti. 'Size, kainatın en büyük meselesi olan iman hizmeti yeter.' diye bize merhametkarene o hadiseye mahkum eyledi. Sonra lillahilhamd, o muarızı susturdu; o ateşi söndürdü. Fakat münafıklar söndürmemek için çalışıyorlar." (Kastamonu Lahikası, s. 142-143.)

Buraya kadar kısmen de olsa Bediüzzaman'ın yaklaşım ve tesbitlerini anlamaya çalıştık. Şimdi sırada İmam-ı Rabbani hazretlerinin tecdit tecrübesi var.

İmam Rabbani Vizyonu ile Siyasal İslam

İmam Rabbani hazretleri keşfe istinaden ve bittecrübe, doğru metodun siyasi metod olmadığını görmüştür Siyasi metodda Hak'dan ziyade kendini nazara vermek vardır. Ya da Bediüzzaman'ın deyimiyile maksut bizzat olma durumu

vardır. Dolayısıyla tatbikattan ziyade iddia makamında olmayı iktiza eder. İddia sahibi de genellikle hak sahibi değildir. İddia makamında olmak, İslam'ın talimat ve öğretilerine terstir.

“Lime tekulune mala tefalun. Kebure maktan indallahi en takulu maal tefelun” ayeti iddia makamıyla hakikat makamının çeliştiğini gösterir. O dönemde sosyal yapıyı ıslah etmek için İmam-ı Rabbani gibi seyr u süluk çöllerini geçmiş alimlerin önünde münhasıran/sadece üç yol vardı:

1- Devleti ve ülke meselelerini büsbütün terk ederek uzlete çekilmek. Etliye sütlüye karışmamak. Müsbet anlamda karışmak ve müdahale yerine, menfi anlamda izolasyonist yaklaşımları ihtiyar etmek, benimsemek.. İşleri kendi haline terk etmek ve ipini salıvermek. Kuşe-i uzlete çekilerek burada zikri müdam ve şükrü müdam ile meşgul olmak. Salikleri ve müridanı irşad etmek. Taat ve ibadete dalarak bu manevi alem ve iklim içinde yok olmak. İmam-ı Rabbani döneminde bir değil onlarca, yüzlerce ulema bu yolu ihtiyar ve tercih etmiştir. Onların ülkelerinin muhtelif yerlerinde dergah, zaviye ve hangahları vardı. Sessiz ve sakin bir şekilde halkı hakka irşad etmekle meşgul oluyorlardı. Değişik mekanlardan müridler geliyordu. Onlara ruhi ve imanı hizmetler sunuyorlardı.

2- İkinci yol, sultanı ve devleti ıslah etmekten umutsuzluğa kapılarak, karşı bir cephe açma yoluydu. Yani silahlı bir isyan hareketine kalkışmak. Kat'i bir şekilde mevcut şartlardan umut keserek karşı bir cephe oluşturma çalışmalarına ağırlık vermektir. Zaten sultanın ve devletin ıslah ve iflah olmayacağına dair yeterince emare ve karine mevcuttu. İslam'ın amansız bir hasmı ve düşmanı olarak sultana karşı muhalif bir cephe açmak ve onunla mücadele ve muharebeye girişmekti. Şayet istense bu yolun da yolcusu kabarık olurdu. Dini hamiyetten kanları kaynayan gençleri toplayarak örgütlemek ve bunları Allah yolunda sultan ve prenslere karşı sevk etmek ve devrim kıvılcımı başlatmak pekala mümkündü. Ekber Şah yerine Babür hanedanından yeni bir isim ve dindar birinin geçirilmesi fikri pekala düşünülebilir ve buna yeltenilebilirdi.

3- Üçüncü yol, her ikisinin de hilafına ifrat ve tefritin ortasında yer almaktadır. Bu orta yolun mahiyeti ve işareti şudur: Devlet erkaniyla temasa geçmek ve münasebet kurmak ve onları telkin ve nasihat yoluyla etkilemeye çalışmak. Onların dini hissiyatını cuş-u huruşa getirmek, kaldırmak ve himmetlerini ikaz etmektir. Daha önce tanışmış oldukları devlet erkaniyla teması kesmemek ve onları irşad etmektir. Kalplerindeki küllenmiş kolları yeniden alevlendirmektir. Sultan'a nasihat için onları yüreklendirmektir. Baba ve atalarından tevarüs ettiği ve ettikleri İslami damarları tahrik ve tehyic etmek, şaha kaldırmaktır. İmanlı dedelerinin yolunu hatırlatarak, onu İslam havzasını ve sınırlarını korumaya teşvik ve memur etmektir. Tercihli yol ve yöntem buydu.

Müslümanların kırık kalplerini onarmak ve İslam medeniyetini ve harsını yeniden geçmiş asırların parlaklığına kavuşturmaktır. Bunu yaparken de izlenmesi gereken metod, makam ve mevki arzu ve hırsını elinin tersiyle itmektir. İnsanlara, dünyalığa rağbet etmediklerini ve insanların ellerindekilerde gözü olmadığını ve kapmaya çalışmadığını göstermek ve ispatlamak gerekiyordu. Bunu yaparken de devlet işlerini devlet erkanına ve makam ve mansıpları da ehline bırakacaklarından dolayı, şüpheye ve tereddüte mahal bırakmayacak kadar samimi olduklarını belgelemiş olacaktı. Hatta en hasımları bile, onlara bu noktada muhalefet edemeyecek ve makam mevki ve ikbal arzusuyla suçlayamayacaktı. Ta ki komplocuların elleri malzemesiz kalsın. Nal toplasınlar! Bediüzzaman da hayatı boyunca işte bu tecerrüdü başarmaya çalışmıştır. Gerçekten de bu hakikatin tecellisine önyak olmak için bırakın dünyasını, ahiretini feda edecek fedailere ihtiyaç vardı. Canı ve ruhu fedaya hazır fedailer gerekiyordu. Ahiret fedaileri.

Ebu'l Hasan en Nedvi'nin dediği gibi birinci yol aslında İmam-ı Rabbani'nin mizacına ve tabiatına daha uygundu. Hatta buraya tarihi bir anekdot serpiştirmek yerinde olacak. Selahaddin Eyyubi bile sürekli devlet işlerinden kaçmış ve ilme sığınmıştır. Ancak amcası Şirkuh'un teşvikleriyle ve ittirmesiyle devlet işlerine bulaşmak mecburiyetinde kalmıştır. Selahaddin Eyyubi'nin tabiatını göstermesi bakımından ilginç bir anekdot. Bununla birlikte İmam Rabbani'nin alicenaplığı ve uluvvü himmeti birinci yani tefrit yolunu izlemesine mani oldu. o mizacına ters düşme pahasına müsbet hareketi yeğledi.

Batini tekamül ve ruhi terbiyeden sonra, İmam-ı Rabbani, Cenab-ı Hakk'ın kendisini büyük bir göreve hazırladığını ve istihdam ettiğini görüyordu. Kendi durumunu ve istihdam edilmesini Nakşibendi sadatından ve altın silsilesinden; Ubeydullah Ahrar hazretlerinin sözlerinin ışığında izah eder:” Eğer şeyhlik ve irşada meyletsem ve biat toplamaya

heveskar olsaydım (benden maada), hiçbir şeyhe biat almak nasip olmazdı. Ama Cenab-ı Hakk, benim için başka bir vazifeyi murad etti. Bu da şeriat-ı semhayı yaymak ve hanif milleti teyid etmektir...” İmam-ı Rabbani bu söz üzerine şöyle bir istidrak ve istitradta bulunur:” Ubeydullah Ahrar, sultanların yanına gidiyor ve meclislerinde hazır oluyor ve batini tasarruf gücüyle, ruhi melekesiyle onlara tesir ediyordu. Ona itaat ediyorlar ve bir sözünü iki etmiyorlardı. O da şeriatın neşri için onlardan yardım ve güç alıyordu.” (El İmam Serhendi: Hayatuhu ve A’maluhu, Ebu’l Hasan en Nedvi, s. 272-273.)

Günümüzde de Bediüzzaman ve Bin Badis gibi şahsiyetler de bu makamda dun himmetliğe razı olmamışlar ve ‘Eğer Hicaz’da bulunsaydık, alevler içindeki ülkemizi kurtarmak için buralara dönmemiz gerekirdi’ demişlerdir.

İkinci yola; İnkılapçı ve devrimci veya Hizbu’t Tahrir gibi tepeden inmecici, darbeci çizgiye gelince; bu yol da ancak aklı-ı evvellerin ve hamların yoludur. Bu yolda zafer bile hezimet sayılır. Bunu ancak manevi terbiyenin uzağına düşüş siyasi zihniyet sahipleri yapar. (El İmam Serhendi, s. 273.)

Bu acilciler birçok yol-yordam ve yöntem varken ve dururken kendilerini daracak yola hapsederler ve diğer yolları tüketmeden daha yolun başında iktidara talip olurlar ve iktidar sahiplerine bu maksatla muhalefet ederler. Bu aceleci yolla da, dinin nusretini engellemiş, azaltmış ve yavaşlatmış olur. Sadece bununla da kalmaz, ihlası zedelerler. Maksadının aksine bir şekilde İslam ahkâmının icrasını da geciktirmiş veya tatiline sebep olmuş olurlar. Bediüzzaman’ın deyimiyle, muradlarının aksiyle tokat yerler. Halbuki bu çetrefilli yol, başarılı davetçinin yolu olamaz. Zira o, kendisi ve zümresi için yeryüzünde bir ululuk istemez. Onun amacı iktidar kapmak değildir. Bilakis bütün himmetini, dinin izharına ve ahkâmının infazına ve icrasına ve devletin ıslahına hasreder. Onun için isim değil. Müsemma önemlidir. İcracının adı sanı ilgilendirmez, o mazrufla ilgilenir. Zarfı mazrufla bütünleşmesi için yönlendirir.

Ayrıca devlete karşı gelmek, başkaldırmak muhataralı bir yoldur. Ülkelerdeki şartlar nazarı itibara alındığında bunun İslam adına intihardan farkı yoktur. Zira Babür’ün kurduğu ve Humayun’un geliştirdiği ve Ekber’in büyüttüğü ve suladığı Moğol Devleti, o devirde henüz genç ve azametli sayılırdı. İhtiyarlık alametleri göstermiyordu. Sultan Şirşah Suri’nin halifesi olan Sultan Selim Şah bile bu devletin rükünlerini sarsamamıştı. Muhtelif devirlerde de sayısız başkaldırlar başarıya ulaşamamıştır. Sonra Ekber Şah ha’l/azl edilseydi bile devlet onun metemedi olan ve orduyu emanet ettiği Hindu racaların ve Sih komutanların eline geçebilirdi. Bu ihtimal çok daha tehlikeliydi. Bu ihtimal, Hinduların lehine ve Müslümanların aleyhine muazzam bir kayma ve dönüm noktası teşkil ederdi. Sonra bu muhataralı yol Ekber döneminde fiilen denenmişti. Ruşeniye tarikatı adına Şeyh Beyazid isyan bayrağını açmış ve yıllarca devleti galesiyle oyalamıştı. Hatta meşhur Hayber Geçidini bile ele geçirmişlerdi. Cebel-i Süleyman’da karargah kuran bu grup, civar bölgelere akınlar düzenlemişti. Ekber Şah onları itaat altına almaya ve onları püskürtmeye Raca Man Senkehe, Raca Birbil ve Zeyn Han gibi tanınmış komutanları göndermişti. Hepsi yenilerek geri döndüler. Birbil çatışmalardan birinde Ruşeniye taraftarlarınca öldürüldü. Ruşeniler büyük ordularıyla Gaznin’i bile ele geçirmişlerdi. Bu müthiş fitneyi ve kargaşayı ne kadar sonra ancak Sultan cihangir durdurabildi, bertaraf edebildi. Şah Cihan döneminde ise isyanın son kıvılcımları da söndürüldü. Bütün bu arızı başarılarla rağmen Ruşeniye’nin devrim ve isyan girişimi, acı, ıstırap, kaos ve çalkantıdan başka bir şey getirmedir. Sonunda teslim bayrağı çekerek tarihteki yad-ı mazisine kavuştu.

Bozuk düzeni ıslah ve tamir adına bu tarz askeri kalkışmalardan medet ummak, su-i zanlara neden olmaktadır. Hatta o kadar ki, bu, otorite sahiplerini, kendi otoritelerine en büyük tehdidin din ve diyanet camiasından geldiğine inanmalarına vesile olmaktadır. Onların vehimlerini, din ve diyanet ehline ve cereyanlarına karşı kaşımakta ve tahrik etmektedir. Bunun sonucu, dini ve dini cereyanları kökten silmeye yönelik tenkil (isti’sal ve eradication) ve ta’kip girişimlerine neden olmaktadır. Buna; karşı devrim veya devlet darbesi de (coup d’etat) diyebiliriz. Ya da başka bir ifadeyle şiddet şiddeti tevlit etmektedir. Cezayir ve Türkiye’deki benzer süreçler (Ocak ve Şubat süreçleri) veya bizdeki adıyla 28 Şubat süreci benzeri yanlış metodların ürünüdür. Bu tarz usulsüz çıkışlar sonucu, durumdan vazife çıkaran bazı çevreler cemaatları dahi örgüt kapsamında mütalaa etmektedir. Nuh Mete Yüksel’in Fethullah Hoca hakkında 313’üncü maddenin uygulanmasını ve işletilmesini istemesi gibi. Bunlar hep metodik sapmaların bir ürünüdür. Refah örneğinde sapma, İmam Rabbani çizgisinden sapmadır. Diğerinde ise Bediüzzaman çizgisinden... Bu açıdan sapmalardan birisinde; karşılıklı suçlamalar çerçevesinde ‘mürid-i mürted’ kelimeleri edilmiştir.

İmam Rabbani Guwalior hapisanesinden çıkarıldıktan sonra askeri gözetim altında kaldığı 4-5 yıl zarfında devlete isyana

yeltenen Cihangir'in emirlerinden Mehabet Han'a bu fikrinden vazgeçmesi için nasihatta bulunmuştur. İç karışıklığa ve çalkantıya meydan vermemesini istemiştir. Bu da basiretinin ve içgözünün açıklığına, iç bilgisinin ve tevfik-i ilahinin sırdaşı olduğuna delildir. Hiçbir zaman şaibeli ve şüpheli yollara tevessül etmemiştir. Hiçbir zaman 'el mehecetü'l beyza' olarak tarif edilen nurlu ve beyaz yoldan ayrılmamıştır. Ebu'l Hasan en Nedvi'nin deyişiyle: "Yıkma yerine yapmayı, menfi hareket yerine müsbet hareketi, izale yerine ikameyi rehber edinmişti. İşte bu yol, bütün zarar ve tehlikelerden beri ve halidir..."

Kastamonu Lahikası'nda sözünü ettiği gibi Bediüzzaman da inkılapçı yöntemlerden uzak durmuş ve şaibeli ve muhataralı yollara hiç tevessül etmemiş ve yabancı kalmıştır. Fiiliyatta da İmam-ı Rabbani'nin Mehabet Han'a tavsiyesi gibi Şeyh Said Piran'a isyandan uzak durmasını öğütlemiştir. Dolayısıyla İmam-ı Rabbani'nin önünde tek bir seçenek ve yol vardır. Devlet içindeki temiz unsurları nush ve irşadla yola getirmek ve bu yolla devleti ve milleti islah etmek ve selamete erdirmek. Ekber Şah'ın sarayında bulunanların birçoğunun İmam Rabbani ve onun hocası ve müşşidi Şeyh Abdülbaki (Bakibillah)'a karşı, saygı ve sevgileri ve meyilleri vardır. İmam-ı Rabbani'nin samimiyetine vakıftılar. Onu ve irşad yöntemini seviyorlar ve benimsiyorlardı. İşte İmam Rabbani bilvasıta devleti etkileme cihetine gitti. Yazdığı mektupların bir kısmı söz konusu devlet ricaline yöneliktir. Kalpten çıkan sözleri ve nasihatleri kalplerdeki yerini bulmuş ve adreslerine ulaşmıştır. Kalpten çıkan sözleri, kalplere akıyordu.

İmam Rabbani, medrese-i Yusufiyeden, imanı ve ihlası sayesinde kurtulmuştu. Sultan cihangir araya girenlerin de etkisiyle hatasını ve yanlışlarını anlamış ve nedamet getirmişti. Onun keşfiyatını İslam'a aykırı olarak takdim etmelerinden ve gammazlamalarından, jurnallemelerinden etkilenmiş ama bunların yanlışlığını ve İmam'ın masumiyetini anlamıştı. İhlas, sonunda, dedikodulara ve vişaye ve şikayetlere galip gelmişti. Artık Cihangir, İmam-i Rabbani'nin dini bozmak ve ihtilal yapmak gibi menfi bir niyetinin olmadığına kesinkes kanaat getirmiş ve İmamı salıvermişti. (Ekrem Sağıroğlu, İmam Rabbani, s. 179.)

Evet, geçmişte 'radikal İslam' parantezinde değerlendirilen bir çok Müslüman mütefekkir ve düşünür de bugün vardıkları tecrübe ve sonuç itibarıyla, dahilde cihadın şiddet yoluyla yapılamayacağına kanaat getirmiş ve kabul etmişlerdir. Bunlardan birisi de Tunuslu mütefekkir Raşid Gannuşi'dir. Tağut ve zorbayla mücadele adına; kanı helal kılmanın, sebil etmenin ve kılıç çekmenin daha büyük yaralar ve zararlar açtığına ve bunların telafisinin de zorluğuna dikkat çeken Gannuşi, bu noktadan giren yabancıların bu dahili kavgadan ve kargaşadan bilistifade surda gedik açtıklarını görmüştür. Gannuşi'nin bu konudaki çarpıcı bir kaç kelamı: "Daha da korkuncu, nice fedakarlıklardan sonra güç yoluyla bir zorba yerinden sökülse bile, bittecrübe sabittir ki maksat yine hasıl olmamıştır. Hatta sınırlı ve ender durumlarda muvaffakiyet hasıl olsa bile, sürpriz, korkunç olmakta ve bir zorbanın yerini diğer bir zorba almaktadır. Belki daha büyük zorba. Bunu söylerken elbette zorbalığa boyun eğilmesi gerektiğini savunmuyoruz. Onlarla amansız bir şekilde mücadele edilmesi şer'an kutsal bir görevdir. Peygamberler bu yüce maksat için gönderilmişlerdir. Bu maksat da dünyaya adaletin yayılması ve dağıtılmasıdır. Ancak bu değişim mekanizmasını aklileştirmek gerekiyor. Buradaki mekanizma, emr-i bilmaruf nehyi ani'l münker görevidir. Dahildeki metod kılıca dayalı cihad değil, emr-i bi'l maruf nehyi ani'l münker'dir. Ve bu geçmişte Haricilerin yaptıkları gibi gelişigüzel ve kan akıtarak yapılamaz ve yapılmamalıdır. Bu, sınırı ve sahili olmayan bir felakettir. Emri bi'l maruf nehyi ani'l münker konusunda; bu kaotik devrimci süreçten çıkılması gerekir. 'Liküllü makamın makal' yani 'her makama uygun ve ait söz vardır ve insanlara anladıkları dilden konuşun, onların Allah ve resulünü tekzip etmelerini mi istiyorsunuz?' fehvasına uygun olarak cihad menzillerinin yerlerini iyi tayin etmek gerekir. İşte bu hikmettir. Her şeyi yerli yerine oturtmak. Her şeyin kendisine ait olan yerini tayin etmek. İslami değişimle ilgili olarak bu kaotik anlayıştan kurtulmak, ancak İslami cihadın menzillerini açık seçik tayin etmek ve düstur ve prensiplerini iyi koymakla olur.

Bunun yolu da ancak, 'cihadın en faziletlisi söz cihadıdır' stratejisini geliştirmekle mümkündür. Sözlü cihad, ümmet içindeki ihtilafların giderilmesinde, bertaraf edilmesinde; izin verilen tek cihad şeklidir." (El Müçtema Dergisi, sayı: 1416.)

Görüldüğü gibi bu hususta Gannuşi de tecdit çizgisine gelmiştir. İmam-ı Rabbani ve Bediüzzaman'ın metodunu şahsi tecrübesiyle de tasdik etmiştir.

Nedvi'nin İhvan'a İmam Rabbani Metodunu Tavsiyesi

Tabir caizse İmam Rabbani'nin hayatını didik didik ettiğinden ve adamakıllı tetkik ettiğinden onun siyasetteki metodunu en iyi bilenlerden birisi merhum Ebu'l Hasan en Nedvi olmuştur. İhvan'la 1951'de tanıştığından, aradaki muarefeye istinaden onlara karınca kararınca İmam Rabbani'nin metodunu anlatmış ve bu yönde telkinlerde bulunmuştur. İhvan yer yer bu metoda yaklaşırsa da bunu sistematik hale getirememiştir. Eğer İmam Rabbani ve Bediüzzaman'ın siyasete bakış metodu bu gruplar tarafından tam anlaşılabilse, hazmedilebilse ve uygulanabilseydi belki de bugün İslam dünyasının seyri başka olabilirdi, yine de her şey bitmiş sayılmaz. Ders alınabilirse her zaman yeni fırsatlar vardır. İmam Rabbani'nin Hindistan tecrübesinden dolayı bu Rabbani yolu ve metodu en iyi bilenlerin başında Ebu'l Hasan en Nedvi gelmektedir.

Davet, Devletten Öncedir

Davet devletten önce gelir. Devlet bir sonuçtur. Daveti kurgu ile bir sonuca yani devlete bina etmek asla doğru değildir. Böylece Allah'ın planının yerine kul planı oturtulmak istenmiş olur. İhlas zedelenir. İnsan bu defa nusreti Allah'tan beklemekten çıkar, sonucu esbaba dayanarak kendisi tayin etmeye çalışır. Burada karşı çıktığımız husus, esbaba tevessül değil tashih-i niyettir. İhlasın yerini ve niyetin yerini kurgusal planlama almamalıdır. Murad-ı ilahi ile nefsanî hevesler karıştırılmamalıdır. Asr-ı Saadette bile Peygamberimiz ve arkadaşları en parlak zaferlerini sayıca en az ve ama aynı zamanda Allah'a en fazla güvendikleri ve itimat ettikleri sırada kazanmışlardır. Huneyn günü kesretlerine ve çokluklarına güvendikleri ve zaferi esbaba yani bu çokluğa havale ettiklerinden dolayı kaybetmişlerdir. Arap dünyasında davetin asra ve mısra yani şehre ve coğrafyaya uygulanmasını ele alan ilmi disipline 'fikhu'd davet' diyoruz yani davet bilinci. Ve bu disiplinin temeli, hikmete dayanır. Hikmete dayalı olarak bu bilincin en önemli önceliklerinden birisi de, 'süllemu'l evleviyyat' adıyla bilinen husustur, Gazali'nin deyimiyle meratibi amel, yani amel sistematigi ve hiyerarşisidir. Bugün 'Siyasal İslam' tabir edilen akım, siyaseti öncelikler merdivenin başına yerleştirerek, temel ile çatıyı birbirine karıştırmıştır. Pakistan ve Hind Altkıtası'nda bu akımın en bariz, önemli ve mümeyyez temsilcisi Ebu'l Ala El Mevduđi ve onun kurduğu Cemaat-ı İslami'dir. Ve bu hareketin son lideri Kadı Hüseyin Ahmed ise Refah döneminde bu partiyi ve kitlelere ulaşma yöntemini kendilerine ve hareketlerine model ve rehber edinmiş ve benimsemiştir.

Öbür taraftan, tercümeler yoluyla Mevduđi'nin kitap ve çalışmaları Müslüman Kardeşler'i ve Seyyid Kutup gibi düşünürlerini etkilemiştir. Dolayısıyla anonim haline gelen bu düşünceler dindar Arap gençliğini de etkilemiştir. Ebu'l Hasan en Nedvi bu çerçevede kendi anlayışlarıyla Mevduđi anlayışı arasındaki farkı ezcümle şöyle izah ve hulasa etmektedir: "Mevduđi ile aramızda temelde bir fark yoktur. Fark ve ihtilaf, üsluptadır. Fark; takdim, tehir ve tercihtedir. Mevduđi'nin davet anlayışında egemen yön, siyasettir. O İslam'ı, tamamen siyasi bir şekilde ve üslupta yorumlamaktadır. Bu tabii bir şeydir; kendisini bundan dolayı kınamıyoruz. Ancak öncelikle bütün nesiller, asırlar ve cemiyetler için geçerli ve kuşatıcı olan husus, başta İslam'ı anlatmamız ve öğretmemiz (tefhim) gereği ve lüzumudur. Bunun anlatılmasında dini usul, hakim ve cari olmalıdır. Öncelikle; Allah'a iman, ahirete iman, Allah'ın rızası için çabalamak ve sünnete ittiba, temel yapı ve taşlardır. Esas, budur. İslami yönetimi yaymak veya İslami bir yönetim kurmak ikinci bir iştir." (El Müçtema Dergisi, sayı: 1338-16.2.1999.)

Nedvi'nin bu görüşünü tarihi gelişmeler ışığında yorumlayacak olursak şunları söyleyebiliriz: Müminler arasında siyasi bağlantı bitse bile dini bağlantı bitmez ve devam eder. Bunun tarihte birçok örneği vardır. Bunlardan ikisi Bosna ve Kırım'la ilgili Osmanlı hilafet siyasetidir. Mesela Osmanlılar dünyevi otorite olarak Bosna'dan ve Kırım'dan çekildikleri halde ikili ve çok yönlü anlaşmalarla Osmanlı hilafetinin manevi otoritesini burada bırakmak için ısrarlı ve ısrarcı olmuşlardır. Bu da göstermektedir ki siyasi otorite her şey demek değildir. Bağlar onunla sınırlı kalmaz. Ebu'l Hasan en Nedvi devamla şunları söylemektedir: "Benim 'İslam'ın siyasi yorumu' adlı kitabım aslında bütün bunlara cevap teşkil ediyor. Aslen Arapça yazılmıştır (Kitap İngilizce ve Türkçe'ye de kazandırılmış ve bu hususta benim de küçük ve görünmez bir katkı olmuştur). Ben bu kitabımda İslam'ın yorumunun sadece siyasi olana irca ve hapsedilmesinin yanlışlığına dikkat çektim. İslam sadece siyasi terminoloji ve hedeflerle açıklanamaz. Çünkü o umum ve şamil bir dindir, bir alanla sınırlanamaz. Beşeriyetin ortak malıdır (orjinal ifadesiyle: Am li'l-beşeriyye). Burada temel taş: Allah'ın rızasını tahsil etmek, kazanmaktır.

Kur'an'ın ahkâmıyla icra ve onunla amel etmek, Hazret-i Peygamberin (s.a.v.) tavsiyeleriyle amel etmenin sonucu zaten aynı hedefi tutturur ve amaca ulaştırır (ama öncelikleri ihlası terk etmeden ve kurguya kapılmadan ve kaptırmadan). Binaenaleyh iktidar ve siyasi kuvvet temini, birincil ve temel hedef olamaz. Belki birinci ve temel hedef; Allah'a ve Resulüne ittiba ve inkiyaddır (ibtida ile değil ittiba ile mükellefiz)."

Müçtema Dergisi bu yöntemin seçilmesi ve ihtiyar edilmesiyle birlikte yeryüzünde Allah'ın dininin temkinin gecikebileceğini hatırlatması üzerine (Mevdudi bu gerekçeye istinaden doğrudan siyasi metodunu benimsemiştir), merhum Ebu'l Hasan en Nedvi şu cevabı veriyor: "Olsun, ne fark eder. Gerekirse olsun, gecikmenin ne mahzuru var! O taktirde gelişi, daha sağlam ve daha metin, derin, muhkem ve sabit olur. Allah'ın dinini temkin için hazırlık; mutlaka ve muhakkak Allah'a ve emirlerine riayet ve inkiyadla mümkün olabilir. Ve bu öncelikleri iktiza eder."

El Müçtema Dergisinin muhabiri Hasan Ali Duba, bu metodun Müslüman Kardeşler'in metoduyla bağdaşmış bağdaşmadığını, bağdaşırsa ne kadar bağdaştığını soruyor. İşte Allame Nedvi'nin tarihi cevabı: "Evet, yakındır. Bizim onlarla ilgili geçmiş bir beraberliğimiz ve müşterek tecrübemiz oldu. Ama yüzde yüz her konuda müttefik olduğumuzu söyleyemem. Bununla birlikte onları taktir ve tebcil ediyorum. Müslüman kardeşleri tanıdım ve benim Hasan el Benna'nın 'Davet ve Davetçi'nin Hatıratı' adlı kitabında önsözüm vardır. Lakin Hasan el Benna ile görüşmek nasip olmadı. Bununla birlikte şakirt ve dostlarıyla görüştüm. Bir müddette onlarla birlikte oldum. 'İhvan'a Konuşmak İstiyorum' adlı kitabımı onlara ithaf, hasr ve tahsis ettim. Bu kitapta onlarla ilgili bazı çekince ve mülâhazalarımı ortaya koydum. Hürmet, taktir, tasdik ve hayranlıkla birlikte bazı çekince ve mülâhazalarım oldu. Kardeşin kardeşe, dostun dosta nasihati, tavsiyeleri ve eleştirileri babından..." (El Müçtema, sayı: 1338.)

Ebu'l Hasan en Nedvi, Müslümanların Hindistan'da haklarını istirdat yani geri alabilmeleri için direnmek yerine insani faziletleri öne çıkararak hizmet etmenin daha yararlı olacağını söyler ve bu yola Hint toplumunun kalbinin kazanılmasını öğütler. Urduca ve İslam aile hukuku alanında Hint hükümetinin bazı aleyhte kararlar alması ve uygulamaya geçmesi üzerine, Ebu'l Hasan en Nedvi buna karşı çıkar ve durum başbakanlar düzeyine akseder. Hem İndra Gandhi hem de Rajiv Gandhi şeyhin ayağına gelerek onu ikna ve teskin etmeye çalışırlar. Ve geldiklerinde Ebu'l Hasan en Nedvi'nin insanlığa karşı derin sevgi ve saygısını görürler. Ve bundan etkilenirler ve planlar böylece geri ve akim kalır, uygulanamaz. Ebu'l Hasan en Nedvi, insanlığın ortak hayrı ve saadeti ve selameti uğruna Müslümanların şahsi ve grup rahat ve çıkarlarını terk etmelerini; başkalarına karşı samimi ve fedakarlık ruhuyla bezenmelerini ister. Yani şahsi ve grup çıkarlarını bencilliğini ve egosunu aşmalarını öğütler. Elbette bu kimlik aşınmasını istemek değildir. Bu yapıldığı taktirde Allah'ın başkalarının kalbine Müslümanların sevgi ve hürmetini yerleştireceğini ve başkalarıyla temaslarda en iyi yolun da bu olduğunu beyan eder. İslam'ın özendirdiği en güzel huylardan birisi de, başkalarının eza ve cefalarına katlanmaktır. Müslümanların daha geniş dairede insanlığa karşı hürmeti yeniden kazanmaları ve tesis etmeleri gereği üzerinde durur.

İrtica ve Aşırılığın Tarifi

Türkiye'de 'irtica' olarak adlandırılan husus dışarıda 'tatarruf-mutatarrıf' yani 'aşırı dinci' bağlamında ve sıfatıyla anılmaktadır. Bu hususun sorulması üzerine Ebu'l Hasan en Nedvi aynen şunları söylemektedir: "Aşırılık (bizdeki ifadesiyle, irtica) muhakkak açıklığa kavuşturulmalı, izah edilmeli ve sınırları muğlak bırakılmadan tarif edilmelidir. Aşırılık ne inkar, ne de yok farz edilebilir ne de benimsenebilir. Aşırılık tabii bir haldir. İnsanlar arasında vardır ve olacaktır. Ancak sınırları tayin edilmeyen bir şey hakkında hüküm ve mütalaa verilemez. (El Müçtema, sayı: 1339.) Batı'da fundamentalizm ile suçlanan Müslümanlara tavsiyem şu: Bu bir nevi Avrupa propagandasıdır. İslam düşmanlarının propagandasıdır. Müslümanlara tavsiyem: İnançlarını muhafaza etsinler ve derinleştirsinler. Allah için ihlas ve samimiyete riayet etsinler ve bütün insanlık ve toptan beşeriyet için iyiliği ve hayrı istesinler ve baş tacı etsinler. İnsanlığın şerefini kurtarmak için gayret sarf etsinler. Ancak tıkanma ve kilitlenme bununla açılabilir ve aşılabilir. Engeller bununla ortadan kalkabilir. Tarih boyunca Müslümanların durumu hep böyle olmuştur."

Gerçekten de irtica, aşırılık gibi tabirlerin sınırları konulmadığı gibi tersinden laiklik gibi kavramların da çerçevesi çizilmemiş ve net bir tarifi yapılmamıştır.

Müslümanlar arasında dayanışmanın da ancak isar, tefani ve fedakarlık ve diğergamlıkla mümkün olabileceğinin altını çiziyor. Yani Allah adına ihlas sancağı altında birleşme. Bu konuda Müslümanları temsil eden cemaatların ve liderlerinin ona göre yapmaları gereken vazifeleri şudur: Şahsi ve cemaat arzusu ve çıkarı peşinde koşmadan ortak gaye ve hedef uğrunda hareket etmeleridir. Ancak birlik ve beraberlik, sınırlı tutkuları ve arzu ve ihtirasları aşmakla mümkün olabilir.

Müntesiplerinin iktidar hırsının, İslami çağrı ve davete zarar verdiği ve bu durumda ne yapılmasının sorulması üzerine Nedvi aynen şunları söylüyor: "Bu konuda benden menkul bir söz var. O da şudur: İktidar sahiplerinin imana gelmeleri ve

ıslah olmaları, iman sahiplerinin iktidara gelmelerinden evladır, yeğdir. Yani, iman sahiplerinin iktidara gelmeleri için uğraşmaları yerine, iman ve gayret-i İslamiyenin iktidara gelmesi için çalışmalarını daha doğru ve yerinde bulurum. Bu taktirde, İslam'ı benimseyen kürsü sahipleri onun müdafii ve hamileri ve hamilleri kesileceklerdir. Yani amaç, iman sahiplerinin devleti ele geçirmeleri olmamalı belki toplumu ve devleti ve devlet ricalini ıslah ve irşad olmalıdır. Devleti ele geçirme ve istila yerine, yöneticilerin İslam'a kazandırılmaları daha şık ve muvafık olur.”

Gerçekten de Ebu'l Hasan en Nedvi'nin ifade ettiği mahzurların zaman zaman toplum devlet ve cemaatlar ilişkisinde yaşandığı bir vakiadır. Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek bir defa el Mecelle dergisine kapak olan konuşmasında aynen şunları söylemişti. “Önceden Müslüman Kardeşler'e intisap etmiştim. Ama ne zaman onların iktidar peşinden koştuklarını gördüm ve onları terk ettim.” Bir dost meclisinde bu ifadeyi yorumlayan gazeteci-yazar Tefvik Ganim bu sözler üzerine tepkisini dışarıya şöyle vurmuştu: “Demek ki iktidarı tek başına ele geçirmek için İhvan'ı terk etmiş.” Gerçekten her iki tepki de isabetli görünüyor. İktidarda birinin böyle söylemesi ancak bu şekilde yorumlanabilirdi. Dolayısıyla iktidara başka şeylerin de alet edilmemesi gerekirdi. Dolayısıyla ortada bir yöntem sorununun olduğu aşikar.

El Müçtema Dergisi, tarih boyunca bu metodun başarısının canlı bir şahidi olup olmadığını soruyor ve bunun üzerine Nedvi bu metodun başarısının canlı bir şahidi ve örneği olarak İmam Rabbani'nin hayatını ve mücadelesini veriyor. Bu canlı model ve abide olma keyfiyeti, sanki Hazret-i Aişe validemizin (r.a.) Peygamberimizi (s.a.v.) tasvirini hatırlatıyor: “Onun ahlakı Kur'an'dı.” Nedvi bu bağlamda şunları söylüyor: “Evet, bu metod faydalı olduğunu ispatlamıştır. İmam-ı Rabbani, eşsiz tecrübesiyle ikinci bin yılın yenileyicisi/müceddidi olarak Hindistan'ın gelmiş geçmiş en büyük imparatoru Ekber Şah döneminde yaşamıştır. Ekber Şah, Moğol İmparatorluğunun Brahmanları dost edinmemesi halinde inkırza uğramayacağına kanaat getirmiş ve inanmıştır. Bundan dolayı dinlerarası tarafsızlık politikasına başvurmuştur. Bununla da kalmayarak Brahmanlara siyasi, kültürel ve dini açıdan destek vermiştir. Dinlerin birliği düşüncesini benimsemiş ve Müslümanların dini farklılıklarını, yani şeair-i İslamiyeyi ortadan kaldırıcı uygulamalar başlatmıştır. Şeair-i İslamiyye, İslam ümmetinin alamet-i farikasıdır. Bediüzzaman işte bu şeairin tarifinde şunları söylüyor: “Sünnet-i seniyenin içinde en mühimi, İslamiyet alametleri olan ve şeaire de taalluk eden sünnetlerdir. Şeair, adeta hukuk-u umumiye nev'inden cemiyete ait bir ubudiyettir. Birinin yapmasıyla o cemiyet umumen istifade ettiği gibi, onun terkiyle de umum cemaat mes'ul olur. Bu nevi şeaire riya giremez ve ilan edilir. Nafie nev'inden de olsa, şahsi farzlardan daha ehemmiyetlidir. (Sünnet-i Seniye Risalesi, Bediüzzaman Said Nursi, s. 73, 74, Yeni Asya Neşriyat)

Ekber Şah, Şeair-i İslamiye düşmanlığında ileri noktalara varmış ve inek kesmeyi yasaklamış ve aksi halde bunu yapanları idamla cezalandırmıştır. Domuz etinin yenmesine cevaz ve izin vermiştir. Bu menfi tarzdaki gelişmelere rağmen İmam-ı Rabbani kesinlikle iktidar peşinde olmadığına ve koşmadığına dair gayet net mesajlar vermiş ve yöneticileri bu yönde ikna etmiştir. İktidarı elinin tersiyle itmiştir. Hatta ‘iktidarı rüyamda görsem, hayra yormam ve bundan endişe ederim’ demiştir. Hayatı boyunca, Müslümanlara dinlerini yaşama hürriyeti verilmesi için çalışmış, didinmiş ve ahkam-ı Şer'iyyenin tatbiki halinde toplumda hiç bir çatışma olmayacağına dair iktidar sahiplerini engin sabırla iknaya çalışmıştır. Bu hususta imparatorluk sarayı ile yazışmalarda bulunmuş ve yönetim ve çevresini bu hususlarda tam bir şekilde aydınlatmış ve tenvir etmiştir. Dediği gibi, çatışma da yaşanmamıştır. Celaleddin'in oğlu Cihangir iktidara gelince İmam Rabbani'ye hürmet etmiştir. İmam Rabbani'nin bazı öğretilerinden etkilenmiş ve bazı dönemlerini onun maiyetinde geçirmek istemiştir. Daha sonra Taç Mahal'in banisi Şah Cihan iktidara gelmiştir. Daha sonra Evrengzip yönetime gelmiştir. Ebu'l Hasan en Nedvi bu yöndeki gelişmeleri şöyle anlatıyor:” Evrengzip hakkında dostumuz Ali Tantavi, 'Hulefa-i Raşidin'den biri sayılmalıdır' demiştir. Bütün bunlar İmam-ı Rabbani'nin metodu sayesinde meyve vermiştir. Hikmetiyle din ile Müslüman toplum arasındaki çatışmayı engellemiştir. Devlet erkaniyla yazışmış. Onları teşvik etmiş ve sönmüş olan İslami gayretlerini yeniden diriltmiştir. Tedrici-aşamalı-kademeli üslubuyla başarılı da olmuştur. İmam-ı Rabbani zaviyesinden tarihin seyrini ve akışını değiştirmiştir.” Ebu'l Hasan en Nedvi zaman farkına rağmen aynı metodun bugün dahi geçerli olduğunu ve tatbiki halinde aynı sonucun her zaman alınabileceğini söyler.

Müslümanlar bugün dünya sahnesinde başıboş sürüler gibi figüran rolü oynamaktadırlar. Bu rol Müslümanlara yakışmadığı gibi dünyanın dengesini ve ahengini de bozuyor. Müslümanlar dünya siyasetinin denkleminde çıkınca, alem manen fesada uğramış, bozulmuştur. Muhammed İkbâl'in bas bas bağırdığı gibi Müslümanlar evrensel rollerine sırt dönmüşlerdir. Bu da dünyanın dengesini altüst etmiştir. Bu ise hem Müslümanların hem de dünyanın şekavetini ve

mutsuzluğunu intac etmiştir. Dünyanın dengesini kazanması, ancak Müslümanların kaybedilmiş dengede eski konum ve yerlerini almalarıyla mümkündür. Dünyanın dengesi Müslümanların eski manevi rollerini bir kez daha üstlenmeleriyle mümkündür. Bu aynı zamanda evrensel bir görevdir, dünya sulhunun da teminatıdır.

Bediüzzaman Siyaseti İptal ve İnkâr Etmedi, Tadil Etti

Şam'ın tanınmış alimlerinden Prof. Muhammed Said Ramazan el Buti de, Ebu'l Hasan en Nedvi'nin bu yöndeki görüşlerine paralel fikirler serd etmektedir. Buti'nin de isabetle kaydettiği gibi Said Nursi'nin nazarında İslam, dünyadan kopuk sadece bir ritüeller (tucus) manzumesi değildir. İslam kesinlikle—zannedildiği gibi—Allah'la insan arasındaki ilişkiyle sınırlı değildir. Keza Said Nursi'nin nazarında, siyaset ve yönetim, İslam nizamından kopuk değildir. İkisi arasında alaka elbette vardır. Bediüzzaman'a böyle bakmamak, onu anlamamaktır. Sadece onu değil İslam'ı da kavramamaktır. Bu, İslam'ın cevheri ve özü ile ona ulaşılacak yolu birbirine karıştırmaktan ileri gelmektedir. Toplum İslam'ın kurallarına ulaştıracak yol ve metod ile İslam ve hukukunun teşekkül ettiği hakikatler arasında fark vardır. Bediüzzaman'ın da beyan ettiği gibi yol ve tarik, siyasi med-cezir akımlarından etkilenmemeli ve onların kirlileriyle kirlenmemelidir. Yöntem de nezih ve temiz, kirden hali ve safi olmalıdır. İslam'ın mefhum ve mazmununa gelince; bu kısaca insanı, toplumu ve devleti ilgilendiren ahkam-ı Şer'iyenin tamamından ibarettir. Rai ile raiyye, yönetilenle yöneten arasındaki ilişkinin keyfiyetini belirler, ayarlar ve düzenler. (Buti'nin bu görüşleri için bak: İ'caz el Kur'an ve Eb'aduhu el Hadariyye fi Fikrin-Nursi, Prof. Zeyad Halil Muhammed Degamin, s. 13, Nil Yayınları, İzmir.)

Kısaca mezkur metodu özetlemek gerekirse; dindarların hedefi devleti ele geçirmek değil, insanı, toplumu ve devleti ıslah ve ihya etmektir. İmam-ı Rabbani ve Bediüzzaman vizyonunda İslami faaliyetlerin amacı, tahrip değil tamirdir. Ve iktidarı ele geçirmek değil rıza-yı Bariye ulaşmaktır. Zaten İslam'a göre dini temsil eden ruhban bir sınıf yoktur. Dolayısıyla ruhban sınıfının oluşturduğu bir devlet biçimi ve yönetimi de yoktur. Ulema vardır ama ulema devletle bağlantılı hiyerarşik bir sınıf değildir. Bu (ulema) sınıfına dayalı bir devlet sistemi de yoktur. İran'daki 'velayet-i fakih' doktrini ise farklıdır. Bu doktrinde; mollalar sınıfı ve din adamları, adeta dinin mahiyetiyle bütünleştirilmiş oluyor. Bu ise karmaşaya ve usulsüzlüklere münce olmuştur. Ehl-i Sünnet anlayışında ise amaç din adamlarının iktidara gelmesi değil. Amaç muayyen kişi ve zümrelerin iktidara gelmesi veya taşınması olmayıp, muayyen prensiplerin yaşanması ve yaşatılması ve hayata geçirilmesidir. Ve kuralların uygulanmasında ulema sınıfının iktidarı, olmazsa olmaz nevinden bir şart değildir. Ve sınıfsal iktidar ayrıca İslam'ın ruhuna da muhaliftir. Yani burada Buti'nin dediği gibi metod ve yol ile öz birbirine karıştırılmamalıdır. İran örneğinde ise karıştırılıyor. Araçla amacın birbirine karıştırılmadığı yönetime nomokrasi yani kanun üstünlüğü ve hakimiyeti diyoruz. Öbüründe ise din adına belirli sınıfların hakimiyeti akla geliyor. Kişilerin, prensiplerin yerine ikamesi ve onların yerine geçmesi asla doğru olmaz. Zira araçla amaç her zaman birbiriyle örtüşmez bazen aralarındaki mesafe uzar veya kısılır. Baki hakikatler ve mesajlar, fani, aciz ve zail insanların üzerine bina edilemez.

Binaenaleyh yapılması gereken şey, nomokratik anlayışın tesisidir. İlkelerin üstünlüğü ve yüceliğinin teminidir. Burada insan gaye değil vasıta ve taşıyıcıdır. Dolayısıyla prensiplerle onu omuzlayan insanlar karıştırılmamalı. Aksi taktirde din insanla kaim olsa; onların mizacına dönüşür. Ve ömrünü, bağımlı bulunduğu insanların ömürleriyle tamamlar. Burada insanlar tabi, referans noktası olan prensipler ve düsturlar metbudur. Din insanla bütünleşse, ihtilaf u tefrikaya medar olur ve asli ve safi kaynağını kaybeder. Hakiki kaynağını kaybetmiş olan Hıristiyanlığın kilise ricali (clery) tarafından tedvir edilmesi örneğinde yaşandığı gibi. Dolayısıyla dini ve ona ulaştırılan yolu asli kaynağına irca etmek gerekir. Duruluk ancak böyle sağlanır. Bulanıklıktan kurtulmanın, selametinin yolu budur.

Aslında bu gerçekler bize yabancı değil. Bu gerçekleri terennüm eden kitaplar aramızda ve yanibaşımız ve başucumuzda. Ama biz onları görmüyor ve görmezlikten geliyoruz. Ebu'l Hasan en Nedvi'nin 'İslam'ın Siyasi Yorumu' adlı kitabı Siyasal İslam'a yönelik bir eleştiridir. Bu kitap matbu olmasına ve Türkçe'ye kazandırılmasına rağmen rağbet görmemiş veya yeterince istifade edilememiştir. Mehmet Şevket Eyyüğü'nin de yazdığı gibi bu kitabın tek bir baskıda kalması, durumu özetler gibidir. Kitabın tamim edilerek istifadeye medar kılınması gerekirdi. İmam-ı Rabbani'nin tarihi tecrübesi de biliniyordu. MSP ve Refah Partisinin kurucu kadroları bu ekolden gelmelerine rağmen bu metodu ıskalamışlar ve içselleştirememişlerdir. Bunun nedeni de galiba entelektüel birikimlerinin ve bu manada kendi kökleriyle irtibatlarının zayıf olmasıdır. Ne yazık ki, kendi ekollerinin fikri ve ruhi dayanaklarıyla ve dinamikleriyle tam bir irtibat kurmayı başaramamışlardır. Dolayısıyla uyumlu da olamamış ve hareket edememişlerdir. Reçeteler açıkta ve göz

önünde bulunmasına rağmen nedense ulaşamamıştır. Galiba bunun nedenlerinden birisi, musab olduğumuz profesyonel körlük veya bakar körlüktür. Hastalığın araz ve emareleri ve alametleri ortaya çıkmadan nedense ilaca ihtiyaç hissedilmiyor. Nedense bu çalışmaların bir gün duvara toslayabileceği hesap edilmiyor. Koruyucu hekimlik de biz de yeteri kadar gelişmiş değil. Denildiği gibi: Türklerin gök gürlemeden salavat getirme alışkanlığı yokmuş. Hastalık şimdi teşhis edilmiştir. Öyleyse şimdi tedavi dönemindeyiz.

Bir cümleyle özetleyecek olursak: Siyasal İslam konusundaki bulanıklığın çaresi de suyu kaynağından durultmaktır.

Mustafa ÖZCAN